

	BEZPEČNOSTNÍ LIST	Datum vytvoření BL: Listopad 2010
	dle nařízení ES 1907/2006 a nařízení ES 453/2010	Datum revize BL: 1. 6. 2015
	PROPAN - BUTAN	Číslo revize: 3
		Strana 1 z 9

Oddíl 1. Identifikace látky/směsi a společnosti/podniku

1.1. Identifikátor výrobku

Název výrobku: Propan – butan

Název chemických látek:

Propan

Indexové číslo: 601-003-00-5

CAS: 74-98-6

Registrační číslo: nebylo přiděleno

Butan

Indexové číslo: 601-004-00-0

CAS: 106-97-8

Registrační číslo: nebylo přiděleno

1.2. Příslušná určená použití látky nebo směsi a nedoporučená použití

Použití směsi:

Vytápění, výroba teplé užitkové vody, vaření, technologické ohřevy, motorové palivo, nosný plyn

Nedoporučená použití:

Vzhledem k silné hořlavosti a lehké vznětlivosti nebezpečí vzniku požáru, dále možnost vzniku nežádoucích reakcí při styku s jinými chemickými látkami

1.3. Podrobné údaje o dodavateli bezpečnostního listu

Identifikace dodavatele:

Obchodní jméno: KRALUPOL a.s.

Adresa: Jandova 10/3, 190 00 Praha 9

Telefonní číslo: 315 705 105, 111

E-mail: info@kralupol.cz

Odpovědná osoba pro ČR (pokud byla jmenována): nebyla jmenována

Jméno a příjmení:

Adresa:

Telefonní číslo:

1.4. Telefonní čísla pro naléhavé situace

Lékařská záchraná služba: 155

Hasičský záchraný sbor ČR: 150

Policie ČR: 158

Toxikologické informační středisko:

Tel.: +420 224 919 293; +420 224 915 402

Sídlo: Klinika pracovního lékařství 1. LF UK a VFN, Na Bojišti 1, 120 00 Praha 2

Oddíl 2. Identifikace nebezpečnosti

2.1. Klasifikace látky nebo směsi

Klasifikace látky dle nařízení (ES) 1272/2008:

Nebezpečná vlastnost: Flam. Gas 1, Press. Gas

H-věty: H220, H280

Nejzávažnější fyzikálně-chemické účinky:

Vzhledem k silné hořlavosti a lehké vznětlivosti nebezpečí vzniku požáru, dále možnost vzniku nežádoucích reakcí při styku s jinými chemickými látkami.

Nejzávažnější nepříznivé účinky na zdraví člověka:

Mírně nebezpečná látka, plyn má narkotický účinek, styk s kapalinou působí omrzliny.

V závislosti na koncentraci může dojít k závratím, silné nevolnosti, ospalosti až bezvědomí.

Nejzávažnější nepříznivé účinky na životní prostředí:

Nejsou známy závažné účinky.

	BEZPEČNOSTNÍ LIST	Datum vytvoření BL: Listopad 2010
	dle nařízení ES 1907/2006 a nařízení ES 453/2010	Datum revize BL: 1. 6. 2015
	PROPAN - BUTAN	Číslo revize: 3
		Strana 2 z 9

2.2. Prvky označení

Klasifikace látky dle nařízení (ES) 1272/2008:

Výstražný symbol:

Signální slovo: Nebezpečí

H-věty: H220, H280

P-věty: P210, P377, P381,
P403

2.3. Další nebezpečnost

Oddíl 3. Složení/informace o složkách

3.1. Látka

Název výrobku: Výrobek je směs

Registrační číslo:

Další identifikační údaje nebezpečné látky: nelze aplikovat

CAS	ES	Chemický název	Koncentrace	Klasifikace dle ES 1272/2008
-	-	-	-	-

3.2. **Název výrobku:** Propan - butan

Další identifikační údaje nebezpečných látek:

CAS	Indexové číslo	Chemický název	Koncentrace	Klasifikace dle ES 1272/2008
74-98-6	601-003-00-5	Propan	Letní směs min.30% Zimní směs min. 55%	Flam. Gas 1, Press. Gas, H220, H280
106-97-8	601-004-00-0	Butan	Letní směs min.60% Zimní směs min. 40%	Flam. Gas 1, Press. Gas, H220, H280

Oddíl 4. Pokyny pro první pomoc

4.1. Popis první pomoci

Obecné informace:

Při zasažení opustit zamořené místo, odstranit potřísněný nebo nasáknutý oděv, kontrola základních životních funkcí (krevní oběh, dýchání, vědomí), prevence podchlazení.

Při bezvědomí se spontánním dýcháním a oběhem uložit do stabilizované polohy (na boku, hlava zakloněna). Při zástavě dýchání a srdeční činnosti okamžitá resuscitace (umělé dýchání, masáž srdce). Přivolat ihned odbornou zdravotnickou pomoc.

	BEZPEČNOSTNÍ LIST	Datum vytvoření BL: Listopad 2010
	dle nařízení ES 1907/2006 a nařízení ES 453/2010	Datum revize BL: 1. 6. 2015
	PROPAN - BUTAN	Číslo revize: 3
		Strana 3 z 9

Při vdechnutí:

Postiženého přenést na čerstvý vzduch, popř. provést umělé dýchání, přivolat lékaře.

Při styku s kůží:

Při zasažení kůže kapalinou postižené místo dlouhodobě smáčet vlažnou vodou, potřísněný oděv odstranit, provést protišoková opatření.

Při kontaktu s očima:

Vyplachovat mírným proudem vlažné vody po dobu minimálně 20 minut (i pod víčky).

Při požití:

Není možnou cestou expozice.

Další údaje:

Plyn má lehce narkotické účinky. Při práci nepoužívat kontaktní čočky.

Další podrobnosti o poskytnutí první pomoci, zejména ve vážnějších případech poškození zdraví, může ošetřující lékař konzultovat s Toxikologickým informačním střediskem, **telefon nepřetržitě: 224 919 293, 224 915 402, fax 224 914 570.**

4.2. Nejdůležitější akutní a opožděné symptomy a účinky

Jsou uvedeny v bodě 4.1 Obecné informace.

4.3. Pokyn týkající se okamžité lékařské pomoci a zvláštního ošetření

Nejsou uvedeny zvláštní pokyny.

Oddíl 5. Opatření pro hašení požáru

5.1. Hasiva

Vhodná hasiva:

Pěna, hasicí prášky, vodní mlha, tříštěné vodní proudy, oxid uhličitý; při požárech zkapalněného plynu používat přednostně pěnu.

Nevhodná hasiva:

Plný proud vody.

5.2. Zvláštní nebezpečnost vyplývající z látky nebo směsi

Směs je extrémně hořlavá látka. Uvolněná kapalina přechází velmi rychle do plynného stavu, tvoří se velké množství chladné mlhy. Plyn je těžší vzduchu a šíří se do okolí, tvoří se vzduchem výbušnou směs. Uvolněný plyn může vytěsnit vzduch z místnosti a může dojít k zadušení (z 1 kg kapalné fáze při 20 °C a 0,1 MPa vznikne 553 litrů plynu). Při úniku může plyn vniknout do kanalizace nebo podzemních prostor, kde vzniká nebezpečí výbuchu. Zapálení je možné působením žhavých povrchů, jiskrou (i jiskra elektrostatické elektřiny) nebo otevřeným plamenem. Produktem hoření je oxid uhličitý a voda, při nedokonalém spalování vzniká jedovatý oxid uhelnatý a saze.

5.3. Pokyny pro hasiče

Používat izolační dýchací přístroj + úplný ochranný oblek.

Oddíl 6. Opatření v případě náhodného úniku

6.1. Opatření na ochranu osob, ochranné prostředky a nouzové postupy

Pro pracovníky kromě pracovníků zasahujících v případě nouze:

Poskytnout první pomoc postiženým osobám a zajistit dle potřeby odbornou lékařskou pomoc. Uzavřít nebezpečnou zónu s ohledem na směr větru. Všechny neúčastněné osoby vykázat proti směru větru,

	BEZPEČNOSTNÍ LIST	Datum vytvoření BL: Listopad 2010
	dle nařízení ES 1907/2006 a nařízení ES 453/2010	Datum revize BL: 1. 6. 2015
	PROPAN - BUTAN	Číslo revize: 3
		Strana 4 z 9

event. provést evakuaci. V daném prostoru vyloučit všechny možné zdroje vznícení, zabránit vzniku statické elektřiny. Zastavit stroje, vypnout motory vozidel, nekouřit, uhasit otevřený oheň. Zastavit unikání látky do okolí, pokud je to technicky možné a bez rizika pro zasahujícího. Osoby, které provádějí zásah, se mají podle možnosti chránit vodní clonou. Zabránit přímému kontaktu s látkou. Při větším úniku v obytných a průmyslových oblastech varovat obyvatelstvo.

Pro pracovníky zasahující v případě nouze:

Opatření nejsou uvedena.

6.2. Opatření na ochranu životního prostředí

V případě úniku zkapalněného plynu tvořící se plyn a mlhy se mohou shromažďovat v prohlubních terénu a vniknout do prostorů ležících pod úrovní terénu nebo do kanalizačních systémů a vzniká nebezpečí výbuchu. Je nutno zakrýt kanálové vpusti a zabránit vytečení látky do podzemních prostor.

6.3. Metody a materiál pro omezení úniku a pro čištění

Metody pro omezení úniku:

Zkapalněný plyn se rychle odpařuje. Utěsnit vhodným způsobem místo úniku plynu.

Metody na odstranění:

Kapalné zbytky směsi posypat nehořlavým savým materiálem – např. suchou zemí, pískem, mletým vápencem, hydrofobizovaným křemičitanem apod. Prostor úniku důkladně vyvětrat.

Další informace:

Využít všechny možnosti k uzavření nebo utěsnění místa úniku (pokud je to bez rizika), podle možnosti se chránit vodní clonou. Tvořící se chladné mlhy srážet tříštěným vodním proudem nebo vodní mlhou. Při požáru v okolí zásobníku se směsí, vystaveného účinkům požáru, chladit zásobník vodou z velké vzdálenosti. Tlakové lahve odstranit z nebezpečné zóny.

6.4. Odkaz na kapitoly

Podrobnější informace jsou uvedeny v kapitolách 8. a 13.

Oddíl 7. Zacházení a skladování

7.1. Opatření pro bezpečné zacházení

Dodržovat veškeré bezpečnostní předpisy pro práci s plyny a se zkapalněnými plyny. Vyvarovat se přímého kontaktu se zkapalněným plynem. Používat osobní ochranné pomůcky. V daném prostoru vyloučit veškeré možné zdroje vznícení. Používat náradí v nejjistějším provedení.

7.2. Podmínky pro bezpečné skladování látek a směsí včetně neslučitelných látek a směsí

Dodržovat veškeré bezpečnostní předpisy pro skladování plynů a zkapalněných plynů. Zkapalněný plyn v ocelových lahvích skladovat v suchých, chladných, dobře ventilovaných prostorách mimo dosah zdrojů tepla a zdrojů vznícení. Teplota ocelové lahve by neměla nikdy přestoupit 50 °C. V dosahu by neměly být hořlavé, spalitelné nebo hoření podporující materiály. Ventilační systém a elektrická instalace musí být v příslušném provedení.

7.3. Specifické konečné/specifická konečná použití

Nejsou stanovena.

Oddíl 8. Omezování expozice/Osobní ochranné prostředky

	BEZPEČNOSTNÍ LIST	Datum vytvoření BL: Listopad 2010
	dle nařízení ES 1907/2006 a nařízení ES 453/2010	Datum revize BL: 1. 6. 2015
	PROPAN - BUTAN	Číslo revize: 3
		Strana 5 z 9

8.1. Kontrolní parametry

Limitní hodnoty expozice: Nejsou stanoveny.

8.2. Omezování expozice

Vhodná technická kontrola:

Zajistit účinné větrání při práci s výrobkem. Varovné čichové vlastnosti čistého plynu jsou malé (od koncentrace 0,5% obj.), proto se směs pro běžné použití odorizuje (většinou stopovým množstvím merkaptanů).

Individuální ochranná opatření včetně osobních ochranných prostředků:

Ochrana očí a obličeje:

Při běžné manipulaci se nevyžaduje, při nebezpečí potřísnění zkapalněným plynem ochranné brýle nebo obličejový štít.

Ochrana kůže:

Ochranné rukavice vhodné pro nízké teploty, antistatický ochranný pracovní oblek, antistatická obuv.

Ochrana dýchacích cest:

Při běžné manipulaci s tlakovými lahvemi a zásobníky se nevyžaduje. Při práci s plynem ve vysokých koncentracích (např. vnitřní revize zásobníků pod plynem) používat izolační dýchací přístroj.

Tepelné nebezpečí:

Dodržovat veškeré bezpečnostní předpisy pro práci s plynem a se zkapalněnými plyny. Vyvarovat se přímého kontaktu se zkapalněným plynem. Používat osobní ochranné pomůcky. V daném prostoru vyloučit veškeré možné zdroje vznícení. Používat nářadí v nejiskřivém provedení.

Omezování expozice životního prostředí:

V případě úniku zkapalněného plynu tvořící se plyn a mlhy se mohou shromažďovat v prohlubních terénu a vniknout do prostorů ležících pod úrovní terénu nebo do kanalizačních systémů.

Oddíl 9. Fyzikální a chemické vlastnosti

9.1. Informace o základních fyzikálních a chemických vlastnostech

Skupenství (při 20 °C): plyn nebo zkapalněný plyn (kapalina) (v uzavřené nádobě při vyšším tlaku)

Barva: bezbarvý

Zápach: bez zápachu nebo slabý zápach po benzínu, nebo zápach typický po odorantu

Prahová hodnota zápachu: není stanovena

pH: nelze aplikovat

Bod tání/bod tuhnutí: není stanoven

Počáteční bod varu/ rozmezí bodu varu: cca -42,6 až -0,6°C

Bod vzplanutí: cca -69 až - 60°C

Rychlost odpařování: nestanovena

Hořlavost: extrémně hořlavý

Horní/dolní mezní hodnoty hořlavosti nebo výbušnosti:

horní mez výbušnosti (% obj.): 9,5 (podle složení)

dolní mez výbušnosti (% obj.): 1,5 (podle složení)

Tenze par: při 20 °C 215 až 770 kPa (podle složení)

při 70 °C max. 2550 kPa (podle ČSN)

Hustota par: kapalina: 498 až 578Kg/m³ při 20°C

plyn: 2,019 až 2,703Kg/m³ při 0,1 MPa

	BEZPEČNOSTNÍ LIST	Datum vytvoření BL: Listopad 2010
	dle nařízení ES 1907/2006 a nařízení ES 453/2010	Datum revize BL: 1. 6. 2015
	PROPAN - BUTAN	Číslo revize: 3
		Strana 6 z 9

Relativní hustota par: (vzduch=1)1,5 až 2,091(podle složení)

Rozpustnost (20°C): - rozpustný v ethanolu, diethyletheru, trichlormethanu, chloroformu
- ve vodě nepatrně
- v tucích nezjištěno

Rozdělovací koeficient n-oktanol/voda: není stanoven

Teplota samovznícení: není stanovena

Teplota rozkladu: není stanovena

Viskozita: není stanovena

Oxidační vlastnosti: nemá

9.2. Další informace

Nejsou uvedeny.

Oddíl 10. Stálost a reaktivita

10.1. Reaktivita

Extrémně hořlavý.

10.2. Chemická stabilita

Stabilní za normálních podmínek.

10.3. Možnost nebezpečných reakcí

Nejsou známy.

10.4. Podmínky, kterým je třeba zabránit

Zahřívání, možnost styku s nekompaktibilními materiály, vytvoření koncentrace v mezích výbušnosti, přítomnost zdrojů vznícení, styk s otevřeným ohněm.

10.5. Neslučitelné materiály

Etin, chlor, fluor, oxid dusný, oxid dusičitý a další oxidační látky.

10.6. Nebezpečné produkty rozkladu

Při nedokonalém hoření může vznikat oxid uhelnatý.

Oddíl 11. Toxikologické informace

11.1. Informace o toxikologických účincích

Akutní toxicita:

LD₅₀, orálně, potkan (mg/kg): není stanoveno

LD₅₀, dermálně, potkan nebo králík (mg/kg): není stanoveno

LC₅₀, inhalačně, potkan, pro aerosoly nebo částice (mg/m³): nestanoveno

LC₅₀, inhalačně, potkan, pro plyny a páry (mg/m³): butan: 658 000/4h

LC₅₀, inhalačně, myš (mg/m³): 680 000/2h

Žíravost/dráždivost pro kůži: není žíravý/ dráždivý

Vážné poškození očí / podráždění očí: není žíravý/ dráždivý

Senzibilizace dýchacích cest / senzibilizace kůže: není senzibilizující

Mutagenita v zárodečných buňkách: není mutagenní

Karcinogenita: není karcinogenní

Toxicita pro reprodukci: není toxický pro reprodukci

Toxicita pro specifické cílové orgány - jednorázová expozice: nestanovena

Toxicita pro specifické cílové orgány - opakovaná expozice: nestanovena

Informace o pravděpodobných cestách expozice: Inhalační

	BEZPEČNOSTNÍ LIST	Datum vytvoření BL: Listopad 2010
	dle nařízení ES 1907/2006 a nařízení ES 453/2010	Datum revize BL: 1. 6. 2015
	PROPAN - BUTAN	Číslo revize: 3
		Strana 7 z 9

Příznaky odpovídající fyzikálním, chemickým a toxikologickým vlastnostem:

Po delší expozici mohou být bolesti hlavy, malátnost, lehké omámení. Práce v koncentraci 1 000 ppm pro propan (1 800 mg/m³) se pokládá za bezpečnou (Marhold). Při vdechování atmosféry s 1% butanu je asi po 10 minutách pociťována značná ospalost, vysoké koncentrace butanu (nad 1,8%) mohou mít narkotický a dusivý účinek.

Opožděné a okamžité účinky a také chronické účinky krátkodobé a dlouhodobé expozice:
Nejsou známy.

Oddíl 12. Ekologické informace

12.1. Ekotoxicita

Pro vodu směs není nebezpečná, třída nebezpečnosti pro vodu WGK=0.

LC₅₀, 96 hod., ryby (mg/m³): nestanovena

EC₅₀, 48 hod., dafnie (mg/m³): nestanovena

IC₅₀, 72 hod., řasy (mg/m³): nestanovena

12.2. Perzistence a rozložitelnost

nestanovena

12.3. Bioakumulační potenciál

nestanoven

12.4. Mobilita v půdě

nestanovena

12.5. Výsledky posouzení PBT a vPvB

nejsou k dispozici

12.6. Jiné nepříznivé účinky

Nejsou známy, není nebezpečný pro vodu.

Oddíl 13. Pokyny pro odstraňování

13.1. Metody nakládání s odpady

Způsoby zneškodňování látky/ směsi:

Vratný obal se zbytkem předat distributorovi.

Způsoby zneškodňování kontaminovaného obalu:

Vratný obal možno znovu použít.

Platné právní předpisy

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, v platném znění

Vyhláška č. 376/2001 Sb., o hodnocení nebezpečných odpadů, v platném znění

Vyhláška č. 381/2001 Sb., katalog odpadů, v platném znění

Vyhláška č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, v platném znění

Vyhláška č. 237/2002 Sb., o podrobnostech způsobu provedení zpětného odběru některých výrobků, v platném znění

Nařízení vlády č. 197/2003 Sb., o plánu odpadového hospodářství, v platném znění

Oddíl 14. Informace pro přepravu (ADR/RID 2009)

14.1. Číslo OSN

UN 1965

	BEZPEČNOSTNÍ LIST	Datum vytvoření BL: Listopad 2010
	dle nařízení ES 1907/2006 a nařízení ES 453/2010	Datum revize BL: 1. 6. 2015
	PROPAN - BUTAN	Číslo revize: 3
		Strana 8 z 9

14.2. Příslušný název OSN pro zásilku

UN 1965 UHLOVODÍKY PLYNNÉ, SMĚS, ZKAPALNĚNÁ, J.N. (SMĚS B, PŘÍPADNĚ SMĚS A1), LZE
OZNAČIT JAKO PROPAN-BUTAN

14.3. Třída/třídy nebezpečnosti pro přepravu

ADR,RID,ADN: TŘÍDA: 2, KLASIFIKAČNÍ KÓD: 2F

14.4. Obalová skupina

Není uvedena.

14.5. Nebezpečnost pro životní prostředí

Není nebezpečný pro životní prostředí

14.6. Zvláštní bezpečnostní opatření pro uživatele

Identifikační číslo nebezpečnosti: 23 Hořlavý plyn

Oddíl 15. Informace o předpisech

15.1. Nařízení týkající se bezpečnosti, zdraví a životního prostředí/specifické právní předpisy týkající se látky nebo směsi

Zákon č. 350/2011 Sb. o chemických látkách a chemických přípravcích, v platném znění.

Zákon č. 185/2001 Sb. o odpadech, v platném znění.

Nařízení ES 1907/2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, v platném znění.

Nařízení ES 134/2009, kterým se mění nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) 1907/2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, pokud jde o přílohu XI, v platném znění.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) 1272/2008, o klasifikaci, označování a balení látek a směsí, v platném znění.

Nařízení vlády č. 361/2007, kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, v platném znění.

ČSN 65 6481 – Zkapalněné ropné plyny – Topné plyny – Propan, butan a jejich směsi – Technické požadavky a metody zkoušení

ČSN EN 589 – Motorová paliva - Zkapalněné ropné plyny (LPG) - Technické požadavky a metody zkoušení

15.2. Posouzení chemické bezpečnosti

Nevztahuje se na propan-butan.

Oddíl 16. Další informace

Plné znění H-vět a P-vět, uvedených v kapitolách 2. a 3.:

H220 Extrémně hořlavý plyn.

H280 Obsahuje plyn pod tlakem, při zahřívání může vybuchnout

P210 Chraňte před teplem/jiskrami/otevřeným plamenem/horkými povrchy. – Zákaz kouření.

P377 Požár unikajícího plynu: Nehaste, nelze-li únik bezpečně zastavit.

P381 Odstraňte všechny zdroje zapálení, můžete-li tak učinit bez rizika.

P403 Skladujte na dobře větraném místě.

Uvedené zkratky:

CAS	Registrační číslo Chemical Abstracts Service
ECHA	Evropská chemická agentura
ES	Evropské společenství
Flam. Gas 1	Hořlavé plyny kategorie 1

	BEZPEČNOSTNÍ LIST dle nařízení ES 1907/2006 a nařízení ES 453/2010 PROPAN - BUTAN	Datum vytvoření BL: Listopad 2010 Datum revize BL: 1. 6. 2015 Číslo revize: 3 Strana 9 z 9
--	---	---

PBT	Perzistentní, bioakumulativní a toxická
Press. Gas	Plyny pod tlakem: stlačený plyn, zkapalněný plyn, rozpuštěný plyn
vPvB	Vysoce perzistentní a vysoce bioakumulativní

Pokyny pro školení:

Seznámit zaměstnance s obsahem tohoto bezpečnostního listu a s obecnými pravidly při nakládání s chemickými látkami a přípravky.

Údaje v tomto bezpečnostním listě jsou založeny na stavu znalostí a zkušenostech výrobce k datu vydání tohoto dokumentu. Nepředstavují žádnou smluvní záruku kvalitativních vlastností výrobku a platí jen ve spojení s obvyklým zacházením za normálních podmínek a se specifikovanými údaji v technickém návodu. Za jakékoliv jiné použití tohoto výrobku, event. v kombinaci s jinými produkty nebo postupy je zodpovědný sám uživatel.

Zdroj informací: Bezpečnostní list propan-butan VITOGAZ, říjen 2008

Revize č. 3 bezpečnostního listu byly provedeny ve všech Oddílech.